Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Nummer Toegang: 1.01.01.12

Inventaris van het archief van de Audiëntie van Maria van Hongarije en Emmanuel Philibert van Savoye, 1535-1558

Versie: 01-05-2021

R. Bijlsma, C.H. van Marle

Nationaal Archief, Den Haag 1976

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....6
Openbaarheidsbeperkingen.....6
Beperkingen aan het gebruik.....6
Materiële beperkingen.....6
Aanvraaginstructie.....6
Citeerinstructie.....6
Archiefvorming.....7
Geschiedenis van de archiefvormer.....7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....7
De verwerving van het archief.....8
Verwant materiaal.....9
Beschikbaarheid van kopieën.....9
Afgescheiden archiefmateriaal.....9

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....11

Bijlagen.....13
Concordans van nieuw nr. naar oud nr.....13

B E S C H R I J V I N G V A N H E T A R C H I E F

Naam archiefblok:
Audience van Maria van Hongarije en Emmanuel Philibert van Savoye

Archiefbloknummer:
112

Omvang:
12 inventarisnummer(s); 0,25 meter

Taal van het archiefmateriaal:
De stukken zijn in het Nederlands en in het Frans

Soort archiefmateriaal:
Normale geschreven documenten. De Nederlandse stukken van voor ca. 1700 zijn geschreven in het gotische cursiefschrift, met name in de Oud-Hollandse klerkencursief.

Archiefdienst:
Nationaal Archief

Locatie:
Den Haag

Archiefvormers:
De audience van Maria van Hongarije en Emmanuel Philibert van Savoye, , 1535-1558.

Samenvatting van de inhoud van het archief:
Onder keizer Karel V zetelde het bestuur van zijn vorstendommen in Brussel. Dit bestuur werd gevormd door de gemeenschappelijke vorst met ondersteuning van de Centrale Raden. Om zijn gezag en autoriteit te handhaven, koos de keizer vanaf 1531 voor het aanstellen van familieleden als regent. Zijn zuster Maria van Hongarije was landvoogdes vanaf 1531 tot 1555. Emmanuel Philibert van Savoye was landvoogd van 1555 tot 1559 onder Filips II, zoon van Karel V.
Het archief bevat minuten van stukken uitgegeven op naam van Karel V en Maria van Hongarije betreffende de oorlog tegen Frans I, koning van Frankrijk en ordonnanties van Maria van Hongarije en Emmanuel Philibert van Savoye aan de president van het conseil privé inzake het vervaardigen en zegelen van plakkaten en brieven volgens bijgaande minuten.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN
Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK
Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN
Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE
Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. Creëer een account of log in.
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op ‘Reserveer’ en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE
Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:
Nationaal Archief, Den Haag, Audience van Maria van Hongarije en Emmanuel Philibert van Savoye, nummer toegang 1.01.01.12, inventarisnummer ...

VERKORT:
NL-HaNA, Audience, 1.01.01.12, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Bij de benoeming van Maria van Hongarije als landvoogdes op 1 oktober 1531 voerde Karel V ook enige ingrijpende hervormingen op bestuurlijk gebied door. Tot 1531 waren de centrale instellingen in de Nederlanden steeds rechtstreeks onderworpen geweest aan de vorst als afdelingen van zijn persoonlijke raad. Vanaf dit moment echter maken deze instellingen, te weten de Raad van State, De Raad van Financiën en de Geheime Raad (conseil privé) geen deel meer uit van zijn vorstelijke raad, maar worden zij colleges naast de landvoogdes. De Raad van State kreeg van Karel V een raadgevende bevoegdheid in politieke aangelegenheden toebedeeld, met de bedoeling een te eigenzinnige politiek van de landvoogdes uit te schakelen. De Raad van Financiën moest instaan voor een degelijk financieël beheer in de Nederlanden. De Geheime Raad zou de landvoogdes terzijde staan bij bestuur, wetgeving en rechtspraak. Doordat de voorzitter van de Geheime Raad door zijn talrijke nevenfuncties, zoals de verplichting aanwezig te zijn bij vergaderingen van de Raad van State en van de Raad van Financiën, veelvuldig afwezig was, werd de audiencier de voornaamste ambtenaar van de Geheime Raad. De audiencier behandelde de requesten en stond in voor de redactie van de belangrijkste akten, plakkaten en verordeningen; hij verzorgde een belangrijk gedeelte van de briefwisseling van de landvoogdes en speelde een voorname rol bij het zegelen van de bescheiden. Ook ondertekende hij als "sécrétaire seul signant en finances" in de Raad van Financiën alle open brieven. Soms kreeg hij op uitdrukkelijk bevel van de landvoogdes toegang tot vergaderingen van de Raad van State, vooral wanneer er in deze Raad belangrijke brieven getoond moesten worden.

Bij de inning van de zegelrechten werd de audiencier bijgestaan door de controleur van het zegel, gewoonlijk één van de gewone secretarissen van de Geheime Raad.

Tijdens de landvoogdij van Maria van Hongarije (1531-1555) en Emmanuel Philibert van Savoye (1555-1559) werd het ambt van audiencier uitgeoefend door:

- Laurent Dublioul (aangesteld door Karel V in 1531)
- Willem Pensart (1532 februari 14 - 1538, tevens secretaris van de Raad van State)
- Pieter Verreycken (1532 secretaris van de Geheime Raad, 1538-1552 audiencier, tevens charterbewaarder in Vlaanderen)
- Pieter d'Overloepe (1552 voorlopig audiencier, 1555 februari 5, definitieve benoeming tot audiencier - 1577, tevens secretaris van de Raad van Brabant.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De stukken, beschreven in de hierna volgende inventaris, zijn aangetroffen in het archief van de Staten Generaal, en wel in de loketkas lopende 2, 5 en 6, en in de lias lopende 1550-1558. Hoe deze stukken hier in dit archief terecht zijn

gekomen is na enig onderzoek niet duidelijk geworden. Wel blijkt uit de inventarissen uit 1635 van Verbruch (Staten-Generaal 12667-12669) en uit 1656 van De Heyde (Staten Generaal 12672), dat de stukken tussen 1635 en 1656 met het Staten Generaal vermengd zijn.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De rechtstitel is (nog) onbekend

Verwant materiaal

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN
Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

AFGESCHEIDEN ARCHIEFMATERIAAL
Enige stukken, gericht aan de Geheime Raad in 1575 en 1576 bevinden zich in Spaans-Nederlandse Regering in Brussel nrs. 56 en 57.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

1-3 Minuten van stukken, uitgegeven op naam van de keizer en van Maria van Hongarije, betreffende de oorlog tegen de koning van Frankrijk
1535 april-1544 augustus 3 pakken
1 1535 april-1537 mei 7
2 1543 januari-1543 december
3 1544 januari-1544 augustus

4 Minuten van stukken, uitgegeven op naam van de keizer en van Maria van Hongarije, betreffende de oorlog tegen de koning van Frankrijk en "touchant tous autres choses"
1542 december-1547 juni 30 1 pak

5 Minuut van een antwoord op een remonstrantie van krijgsoversten betreffende de betaling van krijgslieden
1550 oktober 15 1 stuk

6-9 Minuten van stukken, uitgegeven op naam van de keizer en van Maria van Hongarije; ordonnanties van Maria van Hongarije aan de president van het conseil privé om plakkaten, brieven, etc. volgens bijgaande minuut te vervaardigen en te zegelen
6 1552 juli 20-1552 december 15, 8 stukken
7 1553 februari 28-1553 augustus 20, 1 omslag
8 1554 september 13, 1 stuk
9 1555 maart 20-1555 december, 1 omslag

10-12 Minuten van stukken, uitgegeven op naam van de koning en van Emmanuel Philibert; ordonnanties van Emmanuel Philibert aan de president van het conseil privé, om plakkaten, brieven etc. volgens bijgaande minuut te vervaardigen en te zegelen
10 1556 januari-1556 juli 1, 5 stukken
11 1557 maart 9-1557 oktober 21, 1 omslag
12 1558 januari 9-1558 mei 20, 1 omslag
Enige stukken, gericht aan de Geheime Raad in 1575 en 1576 bevinden zich in Spaans-Nederlandse Regering in Brussel nrs. 56 en 57

B I J L A G E N

CONCORDANS VAN NIEUW NR. NAAR OUD NR.

Nieuw nr.	Oud nr.
1	Staten Generaal loketkas lopende 2
2	Staten Generaal loketkas lopende 5
3	Staten Generaal loketkas lopende 5
4	Staten Generaal loketkas lopende 6
5-12	Staten Generaal lias lopende (I 550-1558) St. Gen. inv.nr. 4862